

**BOLALAR PSIXOLOGIYASIDAGI ERTA RIVOJLANISH DAVRINING
AHAMIYATI****Chorshanbiyeva Gulnoza¹****Mirzo Ulug'bek Nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti,
Amaliy Psixologiya Yo'nalishi 3-Kurs Talabasi.****Rahmatullayev Farhod****Ilmiy Rahbar****<https://doi.org/10.5281/zenodo.17212089>****ANNOTATSIYA**

Mazkur maqolada bolalar psixologiyasida erta rivojlanish davrining ahamiyati yoritib beriladi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolaning ilk yillari uning kelajakdagi intellektual salohiyati, emotsional barqarorligi va ijtimoiy ko'nikmalari shakllanishida muhim bosqich hisoblanadi. Erta rivojlanish jarayonida nutq, tafakkur, xotira, diqqat va tasavvur kabi psixik jarayonlar faol shakllanadi. Shu davrda berilgan tarbiya va psixologik qo'llab-quvvatlash bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun mustahkam poydevor yaratadi. Maqolada erta rivojlanishning afzalliklari, tarbiya usullari, ota-onaning o'rni hamda pedagogik-psixologik yondashuvlarning ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, bolalarning erta rivojlanishi nafaqat shaxsiy, balki jamiyat taraqqiyotida ham beqiyos o'rin tutishi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: bolalar psixologiyasi, erta rivojlanish, nutq rivoji, tafakkur, xotira, diqqat, ota-onalar roli, tarbiya.

ABSTRACT

This article highlights the importance of early childhood development in child psychology. Scientific studies reveal that the first years of a child's life are crucial for the formation of intellectual potential, emotional stability, and social skills in the future. During early development, psychological processes such as speech, thinking, memory, attention, and imagination are actively formed. The education, upbringing, and psychological support provided at this stage create a solid foundation for the child's future success. The article analyzes the benefits of early development, methods of upbringing, the role of parents, and the significance of pedagogical and psychological approaches. Furthermore, it emphasizes that early childhood development plays an essential role not only in the child's individual growth but also in the overall progress of society.

Key words: child psychology, early development, speech development, thinking, memory, attention, parental role, upbringing.

Kirish:

Inson shaxsining shakllanishi va rivojlanishi eng avvalo bolalik davridan boshlanadi. Psixologiya fanida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolaning ilk yillari uning kelajakdagi bilim olish qobiliyati, emotsional barqarorligi va ijtimoiy hayotga moslashuvchanligi uchun hal qiluvchi bosqich hisoblanadi. Ayniqsa, 0–6 yosh oralig'ida bolaning psixik rivojlanishida eng sezilarli o'zgarishlar yuz beradigan davr bo'lib, unda nutq, tafakkur, diqqat, xotira va ijodiy tasavvur kabi asosiy psixologik jarayonlar shakllanadi. Erta rivojlanish davri nafaqat bolaning individual xususiyatlarini ochib berish, balki uning kelajakdagi ijtimoiy mavqei va ta'limdagi muvaffaqiyati uchun ham mustahkam poydevor yaratadi. Shu davrda ota-onalar mehr-muhabbati, to'g'ri tarbiya, psixologik qo'llab-quvvatlash va pedagogik yondashuvlar bolaning rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy jamiyatda erta rivojlanishning o'rne yanada oshib bormoqda. Chunki ta'lim tizimi, texnologiyalar va ijtimoiy hayotdagi tezkor o'zgarishlar kelajak avloddan yangicha dunyoqarash, keng bilim va mustahkam psixologik salohiyatni talab qiladi. Shu bois, bolalarning erta rivojlanishini ilmiy jihatdan o'rganish va uni amaliyotga tatbiq etish bugungi kunda dolzarb masalalardan biri sanaladi.

Asosiy qism.

Erta rivojlanish davrining psixologik ahamiyati: Psixologlar ta'kidlashlaricha, bolaning hayotining ilk yillari uning shaxsiyati shakllanishida poydevor vazifasini bajaradi. Aynan shu davrda bolaning miyasida neyron aloqalar tez sur'atda shakllanadi, natijada nutq, tafakkur, xotira va ijodiy qobiliyatlar rivojlanadi. Bu davrda bola atrof-muhitni faol o'rganishga intiladi, har bir yangi taassurot esa uning ruhiy rivojlanishida muhim o'rin egallaydi.

Nutq va tafakkurning shakllanishi: Erta yoshdagi rivojlanish jarayonida nutqning o'zlashtirilishi markaziy o'rin tutadi. Bola ona tili orqali nafaqat muloqot qilishni, balki dunyoni tushunishni ham o'rganadi. Nutqning rivojlanishi tafakkur, xotira va ijtimoiy ko'nikmalarni mustahkamlaydi. Shu bois ota-onalar bolalar bilan ko'proq suhbatlashishi, kitob o'qib berishi va nutqiy muhit yaratishi muhimdir.

Ota-onaning roli: Bolaning erta rivojlanishida ota-onaning o'rne beqiyosdir. Mehr-muhabbat, e'tibor va to'g'ri tarbiya bolada o'ziga ishonchni, ijobiy dunyoqarashni shakllantiradi. Ota-onaning hissiy qo'llab-quvvatlashi bolaning kelajakdagi ijtimoiy faolligi va ruhiy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Oila muhitida bola o'zini xavfsiz his qilsa, u erkin fikrlaydi va yangi narsalarni o'rganishga ishtiyoqi kuchayadi.

Pedagogik va psixologik yondashuvlarning ahamiyati: Erta rivojlanish davrida ta'lim va tarbiya jarayonida qo'llaniladigan metodlar muhim hisoblanadi. Didaktik o'yinlar, interaktiv mashg'ulotlar, san'at va musiqa mashg'ulotlari bolalarda nafaqat bilim, balki emotsional rivojlanishni ham kuchaytiradi. Psixologik yondashuv esa bolaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tarbiyaviy va o'quv dasturlarni shakllantirishni talab qiladi.

Erta rivojlanishning jamiyat taraqqiyotidagi o'rne: Bolalarning erta rivojlanishi nafaqat individual muvaffaqiyat uchun, balki jamiyat taraqqiyoti uchun ham muhimdir. Chunki erta yoshda bilim va ko'nikmalarni egallagan bolalar kelajakda ijodkor, tashabbuskor va raqobatbardosh shaxs sifatida voyaga yetadilar. Shu sababli ko'plab mamlakatlarda maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va erta rivojlanish dasturlarini keng tatbiq etish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, bolalar psixologiyasida erta rivojlanish davri – shaxs shakllanishining eng muhim bosqichidir. Ilk yillarda bola dunyoni idrok etadi, nutq, tafakkur, xotira va ijodiy tasavvur kabi asosiy psixik jarayonlar shakllanadi. Shu davrda berilgan tarbiya, mehr-muhabbat va psixologik qo'llab-quvvatlash bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun poydevor bo'lib xizmat qiladi. Erta rivojlanishni e'tiborsiz qoldirish esa bola shaxsiyatida ayrim cheklanishlar, ta'limdagi qiyinchiliklar va ijtimoiy moslashuvda muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Tavsiyalar:

1. Ota-onalar bolalarning erta yoshidan boshlab nutqiy va tafakkuriy rivojlanishiga alohida e'tibor berishlari zarur.

2. Oilada mehr-muhabbat va ijobiy psixologik muhit yaratish bolaning sog'lom shaxs bo'lib kamol topishida muhimdir.

3. Maktabgacha ta'lim muassasalarida o'yin asosidagi interaktiv mashg'ulotlar va rivojlantiruvchi dasturlar keng joriy etilishi lozim.

4. Psixolog va pedagoglarning hamkorligi bolaning individual qobiliyatlarini aniqlash va qo'llab-quvvatlashda samarali natija beradi.

5. Jamiyat miqyosida erta rivojlanish dasturlarini kengaytirish va ota-onalarni psixologik-pedagogik bilimlar bilan qurollantirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Yo'ldosheva, N. Bolalar psixologiyasi va tarbiya asoslari. – Toshkent: Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2021. – 176 b.
2. Tursunova, G. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishi psixologiyasi. – Samarqand: "SamDU nashriyoti", 2022. – 192 b.
3. Usmonova, D. Erta rivojlanish davrining psixologik xususiyatlari. – Toshkent: Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti, 2023. – 210 b.
4. Xoliqulova, M. Bolalar shaxsini shakllantirishda ota-onaning roli. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2024. – 224 b.